

رایزنی برای جذب سرمایه‌گذار و گردشگر خارجی

رزان ا «مشهد ظرفیت‌های بسیاری در زمینه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع‌دستی دارد و در بخش اقتصادی نیز بستری برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی فراهم است.» این جمله را مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان‌رضوی در دیدار با سرکنسول چهار کشور خارجی مستقر در مشهد درباره جذب سرمایه‌گذار و گردشگر خارجی گفته است. ابوالفضل مکرمی‌فر

در دیدار با سرکنسول‌های ترکیه، ترکمنستان، عراق و پاکستان، از امکان سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف تأسیسات گردشگری از جمله زیرساخت‌های اقامتی، درماتگاه‌های تخصصی، گردشگری سلامت و همچنین بخش ریلی سخن گفت. ثبت مشترک نوروژ میان کشورهای این حوزه در جهان، موضوع دیگری بود که مکرمی‌فر برای برگزاری جشن مشترک در شهرهای مرزی و همچنین مشهد، بحثش را پیش کشید.

● گردشگری ایران مجهز به شعار، برند و رنگ می‌شود؟ با گذشت نزدیک سه دو دهه از سیاست‌گذاری‌های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ولی تیموری، معاون گردشگری کشور، با اعلام خیر تهیه نقشه راه ساخت برند گردشگری ایران از شکستن این تابو می‌گوید: سه پروژه کلان در معاونت گردشگری شامل تهیه برند، برنامه جامع توسعه و حساب آقماری تعریف‌شده، هم‌زمان پیش برده می‌شود. ●

برخی کشورها علاوه بر برند و شعار گردشگری، رنگ ویژه‌ای را به‌عنوان شناسنامه کشور خود برگزیده‌اند که در این بخش نیز در کشور ما هیچ گامی برداشته نشده است. حالا ولی تیموری، معاون گردشگری کشور، با اعلام خیر تهیه نقشه راه ساخت برند گردشگری ایران از شکستن این تابو می‌گوید: سه پروژه کلان در معاونت گردشگری شامل تهیه برند، برنامه جامع توسعه و حساب آقماری تعریف‌شده، هم‌زمان پیش برده می‌شود. ●

سنگ قبرهای رو به موت

باوجود جمع‌آوری سنگ‌های تاریخی از گوشه‌وکنار خراسان، هنوز این آثار از خطر تخریب حفظ نشده‌اند

سیدی، سعادت‌مند! از حدود ۷۸سال ۷۸ با همت یکی از طبیعت‌گردهای علاقه‌مند به تاریخ، سنگ‌های تاریخی و هنری از گوشه‌وکنار خراسان جمع شد و به هار ونیسه انتقال یافت. این کار «محمدتقی نوری‌جوادی» که بسا موافقت میراث فرهنگی خراسان‌رضوی انجام شد، اقدامی بسیار مفید

● سنگ قبر، معرف تاریخ و هنر ماست نوری‌جوادی که حدود ۲۰سال از عمرش را صرف تحقیق درباره سنگ‌قبرها کرده است، می‌گوید: گرچه طبق نظر برخی مسئولان «زنده‌ها مهم‌ترند»، بررسی این سنگ‌قبرها اطلاعات خوبی درباره تاریخ و فرهنگ کشورمان در اختیار ما می‌گذار. آشنایی با شخصیت‌ها، کسب اطلاعات تاریخی، به‌دست‌آوردن اطلاعات‌نژادی و قومی، آشنایی با ابعاد هنری سنگ‌ها از جمله دستاوردهای این مجموعه است که اگر تبدیل به موزه شود، کمک شایانی به حفظ تاریخ، فرهنگ و هنر ما خواهد بود.

- برخی اطلاعات برآمده از دل سنگ
- وجود سنگ‌مزارهای یک‌دست در سال ۱۰۸۳ خیر از زلزله شدید آن سال در مشهد می‌دهد که دیگر فرصتی برای یادبودنویسی نبوده است. تعدادی از این سنگ‌قبرها به هار ونیسه منتقل شده‌اند.
- در ۲۰سال اخیر برای نشان دادن تمایز قبرهای زنان و مردان، از نمادهایی چون شانه دولب، آینه و ماکو شعر باقی استفاده می‌شد اما در قرون گذشته این‌طور نبود و این تمایز تنها با ظرافت نشان داده می‌شد، به‌طوری‌که قبر زنان، خطاطی‌ها و قاب‌بندی‌های ظریف‌تری داشت.
- با توجه‌به متحول‌شدن هنر

سنگ‌قبر، ردهای به‌جامانده روی سنگ‌قبرها می‌تواند رمزهای مجهول هنر سنگ‌قبرنویسی را بر ایمان آشکار کند؛ اینکه چطور نسخ می‌گرفتند و در یک راسته حفره‌های مستطیلی به‌شکل لقمه ایجاد می‌کردند، با قلم گود می‌کردند، سپس با فرمان استاد ۰ نفر به‌طور یکسان به سنگ ضربه می‌زدند تا قواره یکسان به‌دست آید. ● وجود وقف‌نامه‌ای از فرنگیس بانو، دختر شاه‌عباس صفوی در داخل بقعه هارونیه،

نشانی از رقبات وقفی ایشان در آن زمان می‌دهد. ● وجود سنگ‌قبری متعلق به «جانی قربانی» در قرن دهم با پیشوند «دولت‌مآب» نشان می‌دهد که قوم مغول تا آن زمان داران منصب دولتی بوده‌اند. ● یافتن سنگ‌قبرهای مردان معنوی، مهم‌ترین دستاورداست که تحقیق درباره

هر کدام از شخصیت‌های یافت‌شده، خودش می‌تواند یک کتاب‌شود.

● وجود برخی سنگ‌مزارها در کوه نشان می‌دهد که مشکلات طبیعی و حکومتی، برخی بزرگان و مردم را به دل کوه کشانده است.

● درگیر اجرای پروژه جلوخان هستیم مدیر پایگاه میراث فرهنگی توس درباره طرح‌ها و برنامه‌های این پایگاه برای حفاظت از این سنگ‌های باارزش چنین می‌گوید:

آهنگ سنگ‌ها

تعداد سنگ قبرها:

۶۰

زمان صرف‌شده برای جمع‌آوری:

۲۰ سال

مکان‌های جمع‌آوری: روستای عاشقان، تپه خشخشه، برزش‌آباد، رادکان، زشک، ویرانی، جعفرق، راه‌آهن مشهد، ناوخ (کتاباد) و...

انواع سنگ‌های تاریخی موجود در هارونیه

۱- سنگ‌نوشته‌ها و کتیبه‌ها مانند مجموعه سنگ‌های کاروان‌سرای شریف‌آباد

۲- سنگ‌قبرها

۳- سنگ‌هایی با کاربری مختلف مانند آسیاب، هاونگ و دنگ (سنگین‌ترین نوع هاونگ)، زیرستون و سرستون

انواع سنگ قبر موجود در هارونیه

۱- سنگ گهواره‌ای؛ این نوع سنگ مانند صندوق است، با این تفاوت که از وسط، زاویه داده شده تا برف و باران روی آن ناپیستد و تخریبش نکند. سنگ گهواره‌ای در پایان قرن هشتم یا دوره ایلخانی منسوخ شده است؛ (دو نمونه در هارونیه موجود است).

سنگ قبر میلی‌مشهدی

یکی از سنگ‌قبرهای معروف موجود در بقعه هارونیه، سنگ‌قبر میلی‌مشهدی، شاعر نامی قرن دهم است.

در سال‌های ۸۹ تا ۹۲ خبزی از این سنگ‌قبر نبود و برخی گمان می‌برند که به سرقت رفته است، اما این سنگ پس‌از تصمیم راه‌آهن مشهد مبنی‌بر گسترش فضا به هارونیه انتقال یافت.

میلی دو سنگ دارد؛ یکی سنگ صندوقی و یکی هم لوحی. سنگ صندوقی آن نمونه کامل سنگ‌های صندوقی است که با ۳۶پیت کامل آراسته شده است.

شماره ۱۱

سنگ‌های تاریخی

طوبی اردلان در کوچه‌پس کوچه‌هایی تربت حیدریه یک بنای گنبدی‌شکل خشت و گلی با ایوان، صحن، گنبدخانه، مسجد و سردابه قرار گرفته که بلندای گذر تاریخ را پیش آمده و همچنان قامتی استوار دارد. حیاط بزرگی با حجره‌های فراوان در اطراف که در ورودی بارگاہ نشسته، بر زیبایی آن افزوده است؛ آن‌چنان‌که پای دل هر رهگذری را به‌سمت خود می‌کشاند.

بسیاری از خراسانی‌ها روزهای تعطیل یا در مناسبت‌های مختلف میهمان صاحب این خانه می‌شوند تا ساعتی را به زیارت و تفرج بگذرانند؛ خانه‌ای که با نام «مزار قطب‌الدین حیدر زاواهی» تابلو خورده است؛ قطب‌الدین حیدر را عارف مسلکی لقب می‌دهند که با عطار نیشابوری هم‌دوره بوده است. او همچنین رهبر و سرسلسله فرقه حیدریه در تربت بوده که تا هنوز مورد احترام اهالی این خطه است. البته ناگفته نماند آن‌طور‌که شواهد و قرائن تاریخی گواهی می‌دهند، فرقه حیدریه در زمان خود، مرزهای خراسان و ایران را پشت سر می‌گذارد و در ترکیه نیز پیروانی پیدا می‌کند. یاران این عارف، قلندرانی بوده‌اند که هرگز ازدواج نمی‌کردند، چشم روی تمام تعلقات مادی و دنیایی می‌بستند و پیوسته در ریاضت و سیر و سلوک به سر می‌بردند.

داستان‌های زیادی درباره زندگی و سیر و سلوک این عارف سینه‌به‌سینه و دهان‌به‌دهان چرخیده و به امروز رسیده است؛ یکی از این داستان‌ها مربوط‌به حمله مغول به ایران است؛ راویان معتقدند که قطب‌الدین درباره حمله مغول به ایران به مردم هندار می‌دهد. همچنین می‌گویند که او پس‌از بلند شدن ززمزه حمله چنگیز به غاری می‌رود و از نظرها ناپدید می‌شود.

حیاط این مکان با حجره‌هایی که در اغلب آنان صنایع دستی نظیر ظرف‌های سفالی، کیف و کفش‌های جاجیم‌بافی و گلیم و قالی به فروش می‌رسد، در ابتدا میزبان بازدیدکنندگان است. تماشای همه غرفه‌ها به گشتی دایره‌وار در اطراف حیاط ختم می‌شود.

با دردی که ابتدا از موزه مردم‌شناسی تربت می‌گذرد، می‌توان وارد فضای گنبدی‌شکلی شد که مقبره این عارف در آنجا قرار گرفته است. موزه مردم‌شناسی در چند غرفه که مشاغل سنتی شهر را پیش چشم تماشا گذاشته، خلاصه می‌شود. آدمک‌های مومی‌شکل که لباس محلی بر تن دارند، بازیگران این موزه هستند که گاه در مشاغلی مانند عطاری، کار گاه قالی‌بافی، مسگری، آهنگری، نانواپی یا در نشان‌دادن آداب و رسومی مانند شاهنامه‌خوانی پای کرسی یا آیین شب یلدا جان می‌گیرند. ●

بر مزار قطب‌الدین حیدر قطب گردشگری تربت

چند پله کوتاه خشتی با دری چوبی، شما را ابتدا به یک راهرو و سپس به اتاقی هدایت می‌کند که مزار شیخ قطب‌الدین در آن قرار گرفته است. یک محفظه چوبی با مُنبَت گل و مرغ و سقفی شیشه‌ای روی سنگ مقبره جایل شده است تا آن را از آسیب دور کند. قدیمی‌ترین تاریخ‌نوشته این مجموعه روی همین ضریح چوبی داخل مزار حک شده است که سال ۹۸۷هجری قمری را نشان می‌دهد.

مقبره قطب‌الدین حیدر مشتمل بر ایوانی مرتفع، ورودی و محوطه زیر گنبد است. این مزار که در اصل از بناهای دوره تیموری است با گنبد و جداره و استقرار آن بر طاق‌نماهایی شانزده‌گانه ایجاد شده، اما آن‌طور که مستندات تاریخی حکایت می‌کنند، در دوره صفویه به‌همت خواجه‌سلطان محمود تربتی، حاکم تربت با مصالح سنگ و گچ و بسیار مستحکم، مرمت و بازسازی شده است. اطراف مقبره، سنگ‌نوشته و کتیبه‌های بسیاری قرار دارد که از حفاری‌ها به دست آمده اما بدون هیچ حفاظتی روی زمین به‌صورت عمودی چیده شده‌اند. پوشش زیرین سقف در فضای داخلی با نقوش هندسی بسیار زیبا زینت داده شده و جمله «للا اله الا... محمد رسول ا...» یا خط کوفی روی آن حک شده است. در کنار این جملات نام تعدادی از عرفای بنام نیز نوشته شده است؛ به‌جز این‌ها باقی بنا با گچ سفید رنگ گرفته که آن هم بر از یادگارنوشته عده‌ای یادگارنویس است که با تیزی میخ و چاقو به جان بنا زخم زده‌اند. در ضلع شرقی گنبدخانه آرامگاه، مسجدی با یک ایوان آجری بلند به عرض ۱۸ متر و یک قوس تیز‌دار در وسط قرار دارد. روی جرزهای پهن ایوان، روی هم در پنج طبقه، پنج طاق نما ایجاد و در امتداد جایگاه مستطیل‌شکل کتیبه‌بالای سردر، دو قاب مربع نیز بالای آخرین طاق نما جاسازی شده است. در ایوان، کتیبه‌ای سنگی به خط «محمد یوسف‌الحسینی» وجود دارد. بر اساس این کتیبه، مسجد مزبور در سال ۱۰۴۵ه.ق. یعنی در زمان شاه‌عباس اول ساخته شده است. در کنار زیبایی‌های این بنا نباید حوض خانه آبی را از قلم‌انداخت؛ حوض‌خانه‌ای که متأسفانه از گذر روزگار درآمان نمانده است. تاریخ بنای مجموعه به‌ویژه گنبدخانه آن را دست کم باید به قرن نهم هجری عقب بر د. در قسمت دیگر این مجموعه، کاروان‌سرای پهلوه پهلوی مسجد نشسته که عمرش به دوره قاجار می‌رسد؛ این دونبا سال‌ها بعداز ساخت مزار قطب‌الدین حیدر ساخته شده و دلیل این توسعه میدانی نیز حضور بسیار زیاد پیروان و ارادتمندان به این عارف نامی در این مکان است که هر ساله از نقاط دور و نزدیک، راه سمت تربت حیدریه کج می‌کنند. ●

حرفه‌ای سفر کنیم

می‌تواند اطلاعات خوبی درباره شهر و گذشته آن به شما بدهد. ضمن اینکه این تورها معمولاً رایگان نیز هستند. ● این نکته همچون فوت کوزه‌گری در نکات جهان‌گردی حرفه‌ای است؛ از چمدان‌ها و وسایل سفر خود عکس بیندازید و نگه دارید. در این‌صورت اگر آن‌ها را گم کنید، سریع‌تر و راحت‌تر پیدا می‌شوند. همچنین روند بیمه برای بازگشت هزینه وسایل شما سرعت بیشتری می‌یابد. ●

● از نکات جهان‌گردی حرفه‌ای این است که شلوغ‌بودن مکان‌های تاریخی می‌تواند مانع از بازدید خوب و لذت بردن شما از آن‌ها شود. از این رو بهتر است این بازدیدها را موکول به وقت ناهار کنید.

در این زمان معمولاً افراد کمتری در این مکان‌ها حضور دارند و محیط خلوت‌تر است.

● همراه شدن با تورهای پیاده‌روی

● همراه شدن با تورهای پیاده‌روی